

1937 Бизни театры аты, актёр кыаууму да тюрлене адамлагы аггырлулук, кыуанч, жарыктык

Солдон оңго: Кючмезланы Шарифа, Наршауланы Шахадат, Георгий Моисев, Ботталаны Мажит.

Солдон оңго: Кючмезланы Магоммет, Будайланы Ольга, Токумаланы Раиса, Махияланы Зоя.

Солдон оңго: Кючмезланы Магоммет, Маммеланы Ибрагим, Кудайланы Маржан.

Солдон оңго: Кудайланы Ахат, Ботталаны Мажит, Рахияланы Таубий, Чочайланы Хюнос.

Солдон оңго: Ююпланы Хамид, Барозбийланы Исмайыл, Кюлбийланы Элизат.

Кюлийланы Борис актёрла бла репетиция кезинде.

Озган ёмюрно 20-30 жылларнда жангы кыраланы маданият жаны бла ёсуоуне бек улуу эбёлонгениди. Эл, шахар школада, башха окыу мекамлада да театр кружока ачылгандыла, ишленгенди, халк оюнлагы союпо кыраганды. Кеслерин сахнада

Гитче студия
1935 жылда Къабарты-Малкъарга ара шахардан белгиле режиссер Илья Судакос комиссия бла келип, А. Луначарский аты театр институтта малкъар студияда окыурга деп отуз жаш адамны сайлаганды. Ала Атайланы Мажир бла Магоммет, Ахкбекланы Фатимат, Балаланы Омар, Бачиланы Аты, Биттирланы Абидат бла Жаухарат, Гелляланы Наблиеке, Жанашуланы Азнар, Жарашуланы Ахмат, Залиханланы Тамара, Кудайланы Къайсын бла Зоя, Кючмезланы Бахсанукъ бла Шарифа, Кючмезланы Магоммет, Максаланы Абдул-Хашим, Малкъарланы Магоммет, Махияланы Забака (Зоя), Ногайланы Хусей, Рахияланы Исмайыл, Узайланы Мусса, Уналаны Баблук, Холамханланы Жадаут, Чабарланы Мухажир бла Хызыр, Чочайланы Хюнос, Чымыкъланы Магоммет, Шауаланы Магоммет эдиле. Ол кыууумга улуу студия дегенди.

Баям, жаш артистле окыурк беш жыл иги кесек заман эди театры ачырк оюнулаганды. Ол себепден Нальчикде да Гитче студия ачырк оюнулаганды.
Анга колхоз-совхоз театр дегенди. Анга башчылык этуино Акъайланы Къасымга буюргандыла. Ол театр искусствону оюно бла Москвада ГИТИС-де административ бөлөмде окуп, бийик билим алып келген биринчи таулу адам эди. Биринчи да, белгилли да. Ол Беш да тау элге халар берип, айынып, сахнада ишлерге жарырк фахмулу жашланы, кыраланы айырып, 1936 жылда култура министрствону оюнуна кере студия жияды. Анга Маммеланы Ибрагим, Акъайланы Далип, Кудайланы Маржан бла Хасан, Акъкызыланы Муस्ताфа, Рахияланы Люба, Назир, Таубий, Таппасханланы Хайса бла Оюс, Гергокъланы Фердуз, Мечпаланы Хусей, Бачиланы Куля, Байкъзыланы Алим, Макыланы Исхакъ, Жаболаны Мариям, Расулланы Къубадий киргенди.

Гитче студия 1937-1938 жылда окыу ишин ара шахардан келген энци программа бла бардырганды. Ол артист бөлүмга союген элли жашла бла кызыла бир жангы жылы ичинде сахнага чыгырча устаклы алырга керек эдиле.

Кече-кюн демей окуу
Улуу студиячыла ара шахарда маданиятын ортасына тоюп, улуу устакланда дери алып, белгилли театрлагы, концерт заллагы, музейлеге, торню-торню көрмөчлеге жоруп, айтыктык артистлени таюп, аланы көп затка юйренер оглар болганды. Колхоз-совхоз театр студияны окуууларын у алай амаллары болмаганды. Алай аланы окуган устакла сохталарында кеслерини билимдерин кызганмагандыла, кече-кюн демей, биргелерине болуп, аланы көп затка юйреткенди.

Аны бла бирге бир неча жаш алгы ишлеп башлаган орус театры артистери да не жаны бла да болшур

көрген жигитлеге ушатып, аман кылыклары тозетирге, кезге ариу көрнөурге союгенлени саны кёбейе барганын, искусствоню кючю алай улуу болганын көрүп, кыралны башчылары миллет театрлары кыурауга кырагандыла.

очюн кыламгаандыла. Аны кый, кеслери салган «Устим Карамалюк» спектакльде ойнарга чакырып, орус сахнага да чыгырган эдиле.
Ол студияда окуган артист, драматург, поэт Маммеланы Ибрагим бир ушагыбызда: «Элден келгенби эсебелли жашар жерле, стилгенди да тохтадыргандыла. Ачканы бир кесекте тыйган кезиу болганды, Таппасханланы Оюс бла мен обкомга барып, анда Селаланы Махтите тубет, ишини тап этген эдик. Биз кырайтанда, итергерибиз ачканын ала тура эдик», - деп эсгерсе эди. Ол жангы шарт окуна малкъар театры болуруна, студияны кыураууна бизни ол замандагы кыуууучуларбыз сениз кырамгаандыларын көргөздети.

Студияны окуучулары фехтованияга, аскер саууланы жайрыларгыга юйренирге, сахнада кесин жорюторго, сөлөшө билирге, керек эдиле. Театры тарыхында бла эстетикасындан сынауу болган устас А.С. Косыяненко окуганды. Сахнада ариу сөлөшүүнү бла кесин жорюторго усту дерслери Ю.М. Судакос бергенди. Жаш адамланы сахнада жигитлени сыфталарын кыурауда гримни жайрыларгыга П.П. Терский койгон сахнада, анга кырауга келгенлени араларында халккыбызны кыуанч, кыйны конюринди да жырчысы Мечпаланы Кизим болганды.

Ол Кючмезланы Шарифаны оюноча бийик балга бергенин эсгерди.
Драматургиябызны жаратылуу
Керти миллет театр болуп оюно, сёзсөз, тилибизни, жашуу болумбузун, адет-тедилерибизни да билген драматург керек. Алай фахмулу болганын жашуу да табысы. Ол ГИТИС-ни режиссер бөлөмдөн бошоган Гелляланы Рамазан эди. Сахнабызда биринчи «Къанын къалын» деген профессионал миллет спектакльде бла ол салды. Таулула кеслериин жашууларыны оюсондан салынган спектакльге биопон да кыуанып, ыразы болуп кыраганларын кепле эсгерди.

Театр критик Я. Бродскийни аны оюсондөн 1941 жылда 6 июнда «Молодой сталинец» деген газетде былай жаза эди: «Малъар! Эде кыаллык бир алапат иш болду, анта да бир холмагыса жетиши сени сейрилик эм фахмулу халккынг! Биринчи миллет пьеса - Гелляланы Рамазанын «Къанын къалын» малкъар драматургияны жаратылуунун билдирди. Театр ишин башланганлай, сахнаны бла залда олтурган кыраучулары аралары эрил кетди: биз барыбыз да узак тау элге тождок...»

Мурат (Кудайланы Ахмат), Ахмат (Рахияланы Исмайыл), Кызау (Гелляланы Нальбийке). Аланы сюесе, алауга ийнаса. Балаланы Омар, Рахияланы Таубий, Чабарланы Хызыр, Жарашуланы Ахмат да оюнда жашуадан толупула. Гичи уа Макыланы Исхаккыны оюнонда эзинге кепле кылады...» - деп жазганды. Спектакльи музыка-

сы композитор Т. Шейблер жазганды, декорацияларын а художник П. Ребиков хазыраган эдиле.

Театры айыр заманы эди. Болсода Улуу Ата журт уруу башланып, эр кишилеи аспамсы: Акъкызыланы Муस्ताфа, Атайланы Мажир, Атайланы Магоммет, Бачиланы Аты, Гелляланы Рамазан, Жантууланы Азнар, Жарашуланы Ахмат, Кючмезланы Бахсанукъ, Кючмезланы Магоммет, Кудайланы Хасан, Макыланы Абдул-Хашим, Махияланы Алий, Мечпаланы Хусей, Мокъланы Баттал, Ногайланы Хусей, Расулланы Къубадий, Рахияланы Таубий, Таппасханланы Оюс, Узайланы Мусса, Холамханланы Жадаут, Чабарланы Мухажир, Чымыкъланы Магоммет ары кетди.

Солдон оңго: Бачиланы Ахмат, Тетууланы Анатолий, Жолаланы Тахир, Бапыланы Зариф.

Малкъар студия 1939-1940 жылда.

Малкъар театр. 1957-1958 жылда.

Аскерге кеткен жашланы аспамсы урушдан кырайтмаганды. Ол санда Акъкызыланы Муस्ताфа, Атайланы Мажир, Бачиланы Аты, Гелляланы Рамазан, Жантууланы Азнар, Жарашуланы Ахмат, Махкыланы Абдул-Хашим, Мечпаланы Хусей, Расулланы Къубадий, Холамханланы Жадаут, Чымыкъланы Магоммет...

Къайда арба бла, къайда жауулай
Душман кеткенди, ол жангыдан ишлеп, элгеге жорол баштаганды. Ахкбекланы Фатимат, Балаланы Омар, Бачиланы Куля, Биттирланы Абидат, Биттирланы Жаухар, Гелляланы Наблиеке, Жаболаны Мариям, Жантууланы Исса, Кудайланы Ахмат, Кючмезланы Шарифа, Макыланы Исхакъ, Махияланы Зоя, Рахияланы Исмайыл, Рахияланы Люба, Темиргаланы Мариям, Уналаны Баблук, Чабарланы Хызыр, Чочайланы Хюнос, Шауаланы Магоммет, кыасын аузда болсола да, битеу элгеге айланып чыгырчандыла. Арба табысы, аны бла, табылмаса - жаулай.

1944 жылда, көчгюнлюкден оюно алдында, малкъар театр «Аршин мал алаан» деген азербайджан комедияны сахнага турга эди. Алай ордон палкы аны жолун тыйган эди.

Сюртогондон къайткан
Оноч жылдан ата журтубугза кыайтханда, адабиятыбызны, искусствонюну, театрыбызны - саулай да културубызны огу тигизилген эди. Ача жшлы ууругу жашаган халкыны сезимин, ёхтемлигин кетюрюрге ала себеллиг эткенди.

Театры ишин жангыдан кыурауга коч салгыянла пот, драматург Ботшаланы Исса бла Москвада окыуан артисттерден бир Атайланы Магоммет эдиле. Ахиргы көчгюнлюкде Кыргызыстанда Иссык-Кюнде драматурги директору Исса уа Ордон шахарда опера театры администратору болуп тургандыла. Ол эки сахнаны союген адам театры жангыртууны кыла ала гандыла.

1957 жылда октябрьни аяк конюринде КъМНАССР-ни Култура министрствосунда Малкъар театрга аталган кенгеш болады. Республиканы окуучулары, эришлениге чыгырчын, кыраллыгы кыайтхан малкъар халккыса миллет театры кыаллы бир маганасы болганын аныгылап, аны жангыртууну баш ишлерди бирине санагандыла эм тау элде клубланы, култура мекамланы ишленуо да планнга кийердила.

Солдон оңго: Бачиланы Ахмат, Тетууланы Анатолий, Жолаланы Тахир, Бапыланы Зариф.

